

ШИДЛОВСЬКА А. О.

**КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВЕДЕННЯ ОКРЕМИХ
СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ РОЗБОЮ,
ПОЄДНАНОГО З ПРОНИКНЕННЯМ У ЖИТЛО, ІНШЕ ПРИМІЩЕННЯ
ЧИ СХОВИЩЕ****FORENSIC SUPPORT FOR CONDUCTING CERTAIN INVESTIGATIVE (SEARCH)
ACTIONS DURING THE INVESTIGATION OF A ROBBERY COMBINED
WITH A PENETRATION INTO A HOME, OTHER PREMISES OR A SHELTER**

Метою статті є комплексне дослідження організації та тактики проведення слідчих (розшукових) дій під час розслідування розбою, поєднаного з проникненням у житло, інше приміщення чи сховище, а також розроблення науково обґрунтованих рекомендацій щодо підвищення ефективності досудового розслідування зазначеної категорії кримінальних правопорушень. Статтю присвячено комплексному дослідженню організаційних та тактичних засад проведення слідчих (розшукових) дій під час розслідування розбою, поєднаного з проникненням у житло, інше приміщення чи сховище. Наголошено, що результативність розслідування розбою значною мірою визначається своєчасною організацією початкового етапу досудового розслідування, правильним визначенням першочергових завдань слідчого, ефективною взаємодією з оперативними підрозділами, спеціалістами-криміналістами, експертами та іншими учасниками кримінального провадження. Особливого значення набуває оперативне прибуття слідчо-оперативної групи на місце події, забезпечення належної охорони місця вчинення кримінального правопорушення, своєчасне виявлення та фіксація матеріальних слідів, встановлення очевидців події, проведення невідкладних слідчих (розшукових) дій і використання сучасних криміналістичних засобів для отримання доказової інформації. Обґрунтовано, що ефективне поєднання організаційних заходів і тактичних прийомів проведення слідчих (розшукових) дій сприяє швидкому встановленню способу вчинення кримінального правопорушення, механізму проникнення до житла чи іншого об'єкта, кількості та ролі співучасників, маршруту їх пересування, місця перебування викраденого майна, а також інших обставин, що підлягають доказуванню відповідно до вимог кримінального процесуального законодавства. Зроблено висновок, що удосконалення криміналістичних рекомендацій щодо організації та тактики проведення слідчих (розшукових) дій є одним із пріоритетних напрямів підвищення ефективності розслідування розбоїв, поєднаних із проникненням у житло, інше приміщення чи сховище, та забезпечення реалізації принципів повного, всебічного й неупередженого досудового розслідування.

Ключові слова: розбій, житло, сховище, слідчі (розшукові) дії, криміналістична тактика, організація розслідування, огляд місця події, допит, обшук, судова експертиза.

The purpose of the article is a comprehensive study of the organization and tactics of conducting investigative (search) actions during the investigation of robbery combined with penetration into a home, other premises or storage facility, as well as the development of scientifically based recommendations for increasing the effectiveness of pre-trial investigation of the specified category of criminal offenses. The article is devoted to a comprehensive study of the organizational and tactical principles

of conducting investigative (search) actions during the investigation of robbery combined with penetration into a dwelling, other premises or storage. It is emphasized that the effectiveness of the robbery investigation is largely determined by the timely organization of the initial stage of the pre-trial investigation, the correct definition of the investigator's priority tasks, effective interaction with operational units, forensic specialists, experts and other participants in the criminal proceedings. Of particular importance is the prompt arrival of the investigative and operational group to the scene of the crime, ensuring proper protection of the place of commission of the criminal offense, timely detection and fixation of material traces, identification of eyewitnesses to the event, conducting urgent investigative (search) actions and using modern forensic tools to obtain evidentiary information. It is substantiated that an effective combination of organizational measures and tactical methods of conducting investigative (search) actions contributes to the rapid establishment of the method of committing the criminal offense, the mechanism of penetration into a dwelling or other object, the number and role of accomplices, the route of their movement, the location of the stolen property, as well as other circumstances subject to proof in accordance with the requirements of criminal procedural legislation. It was concluded that improving forensic recommendations on the organization and tactics of conducting investigative (search) actions is one of the priority areas for increasing the efficiency of investigating robberies combined with penetration into a home, other premises or storage facility, and ensuring the implementation of the principles of a full, comprehensive and impartial pre-trial investigation.

Key words: *robbery, home, storage facility, investigative (search) actions, forensic tactics, investigation organization, scene inspection, interrogation, search, forensic examination.*

Постановка проблеми. Забезпечення належного рівня захисту права власності, життя, здоров'я та недоторканості житла є одним із ключових завдань сучасної правової держави. Водночас одним із найбільш небезпечних кримінальних правопорушень, що посягають одночасно на зазначені суспільні відносини, залишається розбій, поєднаний із проникненням у житло, інше приміщення чи сховище. Високий ступінь суспільної небезпечності цього кримінального правопорушення обумовлений насильницьким характером посягання, створенням реальної загрози життю та здоров'ю потерпілих, порушенням конституційного права на недоторканність житла, значними матеріальними збитками, а також суттєвим негативним впливом на стан громадської безпеки та рівень довіри населення до правоохоронної системи.

Практика діяльності органів досудового розслідування свідчить, що розбої, пов'язані з проникненням у житло, інше приміщення чи сховище, нерідко характеризуються ретельною підготовкою, попереднім вивченням способу життя потерпілих, збором інформації про наявність цінного майна, використанням сучасних технічних засобів для подолання систем охорони, застосуванням засобів маскування зовнішності, транспортних засобів для швидкого залишення місця події та інших способів протидії діяльності правоохоронних органів [1, с. 123–124]. Досить поширеними є випадки вчинення таких кримінальних правопорушень групою осіб за попередньою змовою або організованими злочинними групами, що істотно ускладнює процес встановлення всіх співучасників, доказування їх ролі у вчиненні кримінального правопорушення та відшкодування завданої шкоди.

Специфіка зазначеної категорії кримінальних правопорушень зумовлює необхідність проведення значної кількості взаємопов'язаних слідчих (розшукових) дій уже на початковому етапі розслідування. Саме в цей період існує найбільша ймовірність виявлення матеріальних слідів кримінального правопорушення, встановлення очевидців, отримання достовірної інформації щодо прикмет нападників, способу проникнення до об'єкта посягання, механізму застосування насильства та напрямків зникнення злочинців. Втрата часу на початковому етапі нерідко призводить до втрати важливої доказової інформації, знищення або зміни слідів, неможливості встановлення свідків і суттєвого ускладнення подальшого доказування [2, с. 217–218].

Особливого значення набуває правильна організація роботи слідчого та інших суб'єктів кримінального провадження, що передбачає чітке планування розслідування, визначення першочергових завдань, раціональний розподіл функцій між членами слідчо-оперативної групи, забезпечення ефективної взаємодії з оперативними підрозділами, експертними установами та спеціалістами. Не менш важливою є правильна побудова тактики проведення окремих слідчих

(розшукових) дій, яка повинна враховувати конкретну слідчу ситуацію, криміналістичну характеристику кримінального правопорушення, психологічні особливості учасників кримінального провадження, наявність або відсутність доказової інформації та можливість активної протидії розслідуванню з боку підозрюваних. Ефективність доказування значною мірою залежить від належного використання сучасних можливостей криміналістичної техніки, спеціальних знань і судових експертиз. Застосування дактилоскопічних, трасологічних, молекулярно-генетичних, судово-медичних, балістичних, товарознавчих, комп'ютерно-технічних та інших видів експертних досліджень дає можливість отримати об'єктивну доказову інформацію щодо механізму вчинення кримінального правопорушення, встановити осіб, причетних до його вчинення, підтвердити або спростувати слідчі версії та забезпечити належну доказову базу для прийняття законного й обгрунтованого процесуального рішення [3, с. 52].

Незважаючи на значний внесок учених-криміналістів у розроблення методики розслідування кримінальних правопорушень проти власності, окремі питання організації та тактики проведення слідчих (розшукових) дій під час розслідування розбоїв, поєднаних із проникненням у житло, інше приміщення чи сховище, залишаються дискусійними та потребують подальшого наукового осмислення. Це пов'язано з постійною зміною способів учинення кримінальних правопорушень, використанням злочинцями новітніх технічних засобів, розвитком цифрових технологій, необхідністю вдосконалення криміналістичного забезпечення діяльності органів досудового розслідування та адаптацією методики розслідування до сучасних умов.

Таким чином, актуальність дослідження зумовлена необхідністю подальшого розвитку наукових положень щодо організації та тактики проведення слідчих (розшукових) дій під час розслідування розбою, поєднаного з проникненням у житло, інше приміщення чи сховище, а також вироблення практичних рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності досудового розслідування, забезпечення повного, всебічного й неупередженого встановлення обставин кримінального правопорушення та реалізацію принципу невідворотності кримінальної відповідальності.

Метою статті є комплексне дослідження організації та тактики проведення слідчих (розшукових) дій під час розслідування розбою, поєднаного з проникненням у житло, інше приміщення чи сховище, а також розроблення науково обгрунтованих рекомендацій щодо підвищення ефективності досудового розслідування зазначеної категорії кримінальних правопорушень.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Питання методики розслідування розбоїв та інших кримінальних правопорушень проти власності неодноразово були предметом наукових досліджень у галузі криміналістики. Значний внесок у розроблення теоретичних засад криміналістичної тактики та організації розслідування зробили вітчизняні вчені, а саме: О. В. Батюк, О. В. Бишевець, В. С. Бондар, О. М. Брисковська, А. А. Венедіктов, О. І. Герасимова, М. Л. Грібов, Я. О. Дякін, В. В. Копча, Н. В. Копча, О. М. Мірковець, С. М. Никипорець, О. В. Ряшко, А. Г. Солодовніков, С. С. Чернявський, В. Ю. Шепітько, Г. Щербакова та інші.

Аналіз наукових джерел свідчить, що недостатньо висвітленими залишаються питання комплексної організації розслідування таких кримінальних правопорушень, оптимальної послідовності проведення слідчих (розшукових) дій, особливостей взаємодії слідчого з оперативними підрозділами та спеціалістами, а також використання сучасних технічних засобів для виявлення й фіксації доказової інформації. Це зумовлює необхідність подальшого наукового осмислення зазначених проблем та вироблення практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності розслідування.

Виклад основного матеріалу. Розслідування розбою, поєднаного з проникненням у житло, інше приміщення чи сховище, належить до найбільш складних напрямів діяльності органів досудового розслідування. Це зумовлено насамперед способом учинення кримінального правопорушення, який характеризується поєднанням насильницького посягання на особу з протиправним заволодінням чужим майном, незаконним проникненням до об'єкта посягання, а нерідко й ретельною підготовкою до вчинення кримінального правопорушення та приховуванням його слідів. Зазначені обставини вимагають від слідчого комплексного підходу до організації досудового розслідування, чіткого планування процесуальних дій, використання сучасних можливостей криміналістичної техніки та застосування найбільш ефективних тактичних прийомів під час проведення слідчих (розшукових) дій [4, с. 152–153].

Організація розслідування є системою взаємопов'язаних управлінських, процесуальних, організаційно-технічних і криміналістичних заходів, спрямованих на забезпечення швидкого,

повного та неупередженого встановлення всіх обставин кримінального правопорушення. Вона охоплює планування діяльності слідчого, визначення першочергових завдань, розподіл функцій між учасниками слідчо-оперативної групи, забезпечення взаємодії з оперативними підрозділами, експертними установами та іншими суб'єктами кримінального провадження. Рациональна організація розслідування дозволяє уникнути дублювання процесуальних дій, мінімізувати втрату доказової інформації та забезпечити послідовність виконання запланованих заходів [5, с. 123–124].

Особливого значення організація розслідування набуває на початковому етапі кримінального провадження, коли від оперативності реагування правоохоронних органів залежить можливість виявлення матеріальних слідів кримінального правопорушення, встановлення очевидців, переслідування злочинців «по гарячих слідах» та запобігання приховуванню викраденого майна. Саме тому після надходження повідомлення про вчинення розбою слідчий повинен забезпечити негайний виїзд слідчо-оперативної групи до місця події, визначити склад її учасників та організувати їхню діяльність відповідно до конкретної слідчої ситуації.

До складу слідчо-оперативної групи, залежно від обставин кримінального провадження, доцільно включати слідчого, працівників оперативних підрозділів, спеціаліста-криміналіста, судово-медичного експерта або лікаря, кінолога зі службовою собакою, вибухотехніка (у разі використання вибухових пристроїв чи наявності інформації про можливість їх застосування), а також інших спеціалістів, участь яких сприятиме більш повному дослідженню обстановки місця події [6, с. 84]. Такий комплексний підхід забезпечує ефективне використання спеціальних знань уже на початковому етапі розслідування та сприяє отриманню максимальної кількості доказової інформації.

Після прибуття на місце події першочерговим завданням слідчого є оцінка оперативної обстановки та визначення комплексу невідкладних заходів. Передусім необхідно переконатися у відсутності небезпеки для життя та здоров'я потерпілих, працівників правоохоронних органів і сторонніх осіб, організувати надання медичної допомоги потерпілим, якщо вони її потребують, а також забезпечити охорону місця події. Недопущення сторонніх осіб до місця вчинення кримінального правопорушення має принципове значення, оскільки навіть незначне порушення обстановки може призвести до втрати або пошкодження важливих речових доказів [7, с. 38].

Одночасно слідчий організовує збір первинної інформації щодо обставин події. З цієї метою встановлюються особи, які можуть повідомити відомості про нападників, напрямок їх руху, транспортні засоби, використані під час вчинення кримінального правопорушення, кількість учасників, особливості їхньої зовнішності, мови, поведінки, предметів одягу, зброї чи інших засобів нападу. Отримана інформація негайно передається оперативним підрозділам для організації переслідування та проведення комплексу оперативно-розшукових заходів [8, с. 264].

Важливою складовою організації розслідування є висунення слідчих версій. Уже на початковому етапі кримінального провадження слідчий повинен сформулювати систему найбільш імовірних припущень щодо механізму вчинення кримінального правопорушення, способу проникнення до житла чи іншого приміщення, кількості співучасників, мотивів їхніх дій, наявності попередньої підготовки, джерел отримання інформації про потерпілих та можливих шляхів реалізації викраденого майна. Слідчі версії повинні будуватися на основі фактичних даних, отриманих під час огляду місця події, пояснень потерпілих і свідків, результатів оперативно-розшукових заходів та аналізу криміналістичної характеристики цього виду кримінальних правопорушень.

Планування розслідування здійснюється одночасно з перевіркою висунутих версій. План повинен містити перелік обставин, що підлягають встановленню, визначення конкретних слідчих (розшукових) дій, оперативно-розшукових заходів, строків їх проведення та відповідальних виконавців. При цьому планування має бути динамічним процесом, оскільки зі зміною слідчої ситуації виникає необхідність уточнення або доповнення окремих напрямів розслідування [9, с. 94–95].

Центральне місце серед першочергових слідчих (розшукових) дій займає огляд місця події. Саме ця процесуальна дія забезпечує отримання найбільш об'єктивної інформації про механізм учинення кримінального правопорушення, спосіб проникнення до об'єкта, характер застосованого насильства, місця перебування нападників, напрямок їх пересування та інші обставини, що мають доказове значення. Тактика огляду місця події повинна забезпечувати системність, повноту та об'єктивність дослідження всієї обстановки [10, с. 113–114]. До початку безпосереднього огляду слідчий визначає межі місця події, встановлює найбільш імовірні місця знаходження матеріальних слідів, обирає оптимальний спосіб проведення огляду (концентричний, ексцентричний, фронтальний або секторний) залежно від особливостей конкретної ситуації. Особлива

увага приділяється місцям проникнення до житла, дверям, замкам, вікнам, балконам, допоміжним приміщенням, сейфам, меблям, місцям можливого зберігання цінностей та предметам, яких могли торкатися нападники.

Під час огляду необхідно максимально використовувати сучасні криміналістичні технічні засоби. Застосування цифрової фотозйомки, відеофіксації, лазерних вимірювальних приладів, дактилоскопічних порошків, альтернативних джерел світла, криміналістичних валіз і портативних засобів виявлення біологічних слідів суттєво підвищує ефективність пошуку та фіксації доказової інформації. Особливої уваги потребує виявлення слідів пальців рук, слідів взуття, мікрочастинок, біологічних зразків, знарядь злочину, залишених предметів, недопалків, рукавичок, пакувальних матеріалів та інших об'єктів, які можуть бути джерелом криміналістично значущої інформації [11, с. 189].

У ході огляду місця події важливо не лише виявити окремі сліди, а й дослідити їх взаємозв'язок, що дозволяє реконструювати механізм кримінального правопорушення. Аналіз локалізації слідів, характеру пошкоджень, розташування предметів, напрямку переміщення злочинців, ознак боротьби чи опору потерпілих нерідко дає змогу встановити послідовність дій нападників, кількість осіб, які брали участь у розбої, спосіб проникнення до приміщення, місце застосування насильства та маршрут залишення місця події [12, с. 166]. Не менш важливим елементом тактики огляду є правильне документування його результатів. У протоколі огляду повинні бути детально відображені всі виявлені обставини, характеристика речових доказів, способи їх виявлення, фіксації та вилучення. До протоколу обов'язково додаються фототаблиці, схеми, плани приміщень, результати вимірювань та інші додатки, що забезпечують повне відображення обстановки місця події й унеможливають виникнення сумнівів щодо достовірності отриманої доказової інформації [13].

Висновки: Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що ефективність розслідування розбоєм, поєднаного з проникненням у житло, інше приміщення чи сховище, безпосередньо залежить від належної організації досудового розслідування та обґрунтованого застосування тактичних прийомів під час проведення слідчих (розшукових) дій. Враховуючи підвищений рівень суспільної небезпечності зазначеної категорії кримінальних правопорушень, їх складний механізм учинення та активну протидію з боку правопорушників, організація розслідування повинна здійснюватися на засадах оперативності, системності, комплексності та чіткого планування.

Встановлено, що вирішальне значення для досягнення завдань кримінального провадження має своєчасне проведення першочергових слідчих (розшукових) дій, насамперед огляду місця події, допиту потерпілих і свідків, обшуку, пред'явлення особи для впізнання, слідчого експерименту та призначення відповідних судових експертиз. Саме їх комплексне проведення забезпечує виявлення, фіксацію, дослідження та належну процесуальну оцінку доказової інформації, встановлення способу проникнення до об'єкта посягання, механізму вчинення розбою, ролі кожного зі співучасників, місцезнаходження викраденого майна та інших обставин, що мають доказове значення.

Важливою передумовою успішного розслідування є ефективна взаємодія слідчого з оперативними підрозділами, спеціалістами-криміналістами, експертними установами та іншими суб'єктами кримінального провадження. Використання сучасних криміналістичних засобів, цифрових технологій, інформаційно-аналітичних ресурсів і спеціальних знань сприяє підвищенню якості доказування, скороченню строків досудового розслідування та забезпеченню повного, всебічного й неупередженого встановлення всіх обставин кримінального правопорушення.

Отже, удосконалення організаційних засад розслідування та подальший розвиток тактики проведення слідчих (розшукових) дій є важливими напрямками підвищення ефективності протидії розбоям, поєднаним із проникненням у житло, інше приміщення чи сховище, а також забезпечення реалізації принципу невідворотності кримінальної відповідальності та належного захисту прав і законних інтересів потерпілих.

Список використаних джерел:

1. Галаган В. І., Моргун Н. С. Недоторканість права власності як засада кримінального провадження на досудовому розслідуванні: монографія. Київ, 2017. 185 с.
2. Батюк О. В. Теорія і практика використання спеціальних знань та техніко-криміналістичне забезпечення розслідування окремих видів злочинів, вчинених у пенітенціарних закладах: монографія. Луцьк, 2013. 320 с.
3. Грібов М. Л., Венедіктов А. А., Никопорець С. М. Допустимість доказів, одержаних у процесі спостереження за особою, речю або місцем. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 1 (19). С. 49–60.

4. Брисковська О. М., Дякін Я. О. Значення судових експертиз під час розслідування розбійних нападів із застосуванням зброї. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2023. Т. 2. № 76. С. 150–155.
5. Мірковець О. М. Розслідування розбоїв, вчинених організованою групою в Україні : дис.... канд. юрид. наук : 12.00.09. Донецьк, 2021. 258 с.
6. Герасимова О. І., Ряшко О. В. Пред'явлення для впізнання як слідча (розшукова) дія у кримінальному провадженні. *Jurnalul juridic național: teorie și practică*. 2021. Noiembrie. С. 81–87.
7. Грібов М. Л. Зміст та основні напрями криміналістичного забезпечення негласних слідчих (розшукових) дій. *Вісник кримінального судочинства*. 2017. № 1. С. 35–41. URL: http://vkslaw.knu.ua/images/verstka/1_2017_Gribov.pdf
8. Щербакова Г. Огляд місця події під час розслідування грабежів та розбоїв. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2016. № 3. С. 262–269.
9. Протидія розбоям підрозділами Національної поліції України : метод. рек. / М. В. Бурак, О. М. Брисковська, Р. С. Горбач та ін. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2019. 130 с.
10. Копча В. В., Копча Н. В. Криміналістична техніка, тактика і методика : навч. посіб. Одеса : Гельветика, 2022. 286 с.
11. Янченко О. В., Шаповалов В. О. Криміналістика та психологія – разом задля встановлення об'єктивної дійсності у кримінальному процесі. *Актуальні питання теорії і практики використання поліграфа. Серія: Бібліотека Колегії поліграфологів України*. 2015. С. 184–197.
12. Шульга Ю. О. Організаційно-тактичні засади провадження огляду місця події на початковому етапі розслідування розбоїв, вчинених із проникненням у житло. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. № 6(2). С. 165–169.
13. Завадський О. М. Слідова картина як структурний елемент криміналістичної характеристики розбійних нападів, учинених організованою групою. URL: http://www.uk.x-pdf.ru/braznoe/270256-1-p-ostanovka-problemi_nedostatnya-efektivnist-isnuyuchih-sogodni-metodiv-borotbi-rozbiynimi-napadami_vchinenimi.php

Дата першого надходження статті до видання: 12.10.2025

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 11.11.2025

Дата публікації (оприлюднення) статті: 24.11.2025